

Sotsiaalministri 18. mai 2005. a määruse nr 73 „Narkootiliste ja psühhotropsete ainete nimekirjad ning nende ainete meditsiinilisel ja teaduslikul eesmärgil käitlemine” muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määrusega muudetakse sotsiaalministri 18. mai 2005. a määruse nr 73 „Narkootiliste ja psühhotropsete ainete nimekirjad ning nende ainete meditsiinilisel ja teaduslikul eesmärgil käitlemine“ (edaspidi *määrus nr 73*) lisa 1, milles on esitatud narkootiliste ja psühhotropsete ainete ja ainerühmade nimekirjad I–VI. Muudatuse tulemusena loetakse Raviameti ettepanekul edaspidi heksahüdrokannabiheksool, delta-9-tetrahydrokannabutool, delta-8-tetrahydrokannabinool-atsetaat ja 3-oktül-delta-8-THC narkootilisteks ja psühhotropseteks aineteks. Muudatusega piiratakse ainete kättesaadavust ja pidurdatakse laiemat levikut ning seeläbi kaitstakse rahva tervist. Samuti tehakse narkootiliste ja psühhotropsete ainete ja ainerühmade nimekirjas tehniline parandus ADB-BINACA nimes, mis on tekkinud seoses Euroopa Liidu Uimastiameti andmebaasi kasutamise, mida Eesti kasutab määruse täiendamiseks.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi rahvatervishoiu osakonna nõunik Kristiin Mikko (Kristiin.mikko@sm.ee).

Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusloome- ja isikuandmete kaitse nõunik Lily Mals (lily.mals@sm.ee). Eelnõu mõjusid on analüüsinud Sotsiaalministeeriumi analüüsi ja statistika osakonna nõunik Gerli Põdra.

Eelnõu on keeleteimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeleteimetaja Virge Tammaru (virge.tammaru@fin.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga. Eelnõuga muudetakse määruse nr 73 redaktsiooni, mis on avaldatud Riigi Teatajas avaldamismärkega RT I, 25.04.2024, 10.

Määruse eelnõu ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus koosneb eelnõust ja lisast.

Eelnõuga kinnitatakse määruse nr 73 lisa 1 uus terviktekst.

Lisa 1 I nimekirja täiendatakse Ravimiameti 15.11.2024 ettepaneku nr JUR-3/4150 alusel järgmiste ainetega:

Jrk nr	Aine nimetus eesti keeles	Aine nimetus inglise keeles	Lühendid
1	heksahüdrokannabiheksool; 3-heksüül-6,6,9-trimetüül- 6a,7,8,9,10,10a- heksahüdrobenso[c]kromeen-1-ool	hexahydrocannabihexol; 3-hexyl- 6,6,9-trimethyl-6a,7,8,9,10,10a- hexahydrobenzo[c]chromen-1-ol	HHCH; HHC- H
2	delta-9-tetrahüdrokannabutool; tetrahydrokannabinool-C4; Δ9-tetrahydrokannabibutool; butüül-THC	delta-9-tetrahydrocannabutol; tetrahydrocannabinol-C4; Δ9-tetrahydrocannabibutol; butyl-THC	THCB; THC- C4; Δ9-THCB
3	delta-8-tetrahüdrokannabinool- atsetaat; 6aR,7,10,10aR-tetrahydro-6,6,9- trimetüül-3-pentüül-6H- dibenso[b,d]püraan-1-ool-1-atsetaat	delta-8-tetrahydrocannabinol acetate; 6aR,7,10,10aR-tetrahydro- 6,6,9-trimethyl-3-pentyl-6H- dibenzo[b,d]pyran-1-ol, 1-acetate	delta-8-THC- O; delta-8- THC-O atsetaat; Δ8- THC atsetaat
4	3-oktüül-delta-8-THC; Δ8-tetrahydrokannabinool-C8; 3-oktüül-6a,7,10,10a-tetrahydro-6,6,9- trimetüül-6H dibenso[b,d]püraan-1-ool; 3-oktüül-6,6,9-trimetüül-6a,7,10,10a- tetrahydrobenso[c]kromeen-1-ool	3-octyl-delta-8-THC; Δ8-tetrahydrocannabinol-C8; 3- octyl-6a,7,10,10a-tetrahydro-6,6,9- trimethyl-6H-dibenzo[b,d]pyran-1- ol;3-octyl-6,6,9-trimethyl- 6a,7,10,10a- tetrahydrobenzo[c]chromen-1-ol	delta-8-THC- C8; JWH-138; Δ8-THC-octyl

Muudatuste tegemisel on arvestatud Ravimiametile edastatud Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi (edaspidi EKEI) sisendit asutuse keemiaosakonnale analüüsiks esitatud uute psühhoaktiivsete ainete kohta, Maksu- ja Tolliameti teavet ainete konfiskeerimiste kohta, Euroopa Liidu Uimastiameti (edaspidi EUDA) uute psühhoaktiivsete ainete andmebaasi (edaspidi EDND) monograafiaid ning teistest riikidest laekunud ohusignaale kõnealuste ainete kohta.

Loetletud ainete narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirja lisamise eesmärk on piirata nende laiemat levikut ja kättesaadavust, kuna need kujutavad tõsist ohtu rahva tervisele. Ainetega ei ole tehtud kliinilisi uuringuid inimestel ning nende farmakokineetilised ja farmakodünaamilised omadused ja toksikoloogiline profiil on teadmata. Samuti ei ole enamasti teada neid uusi psühhoaktiivseid aineid sisaldavate toodete päritolu, täpne koostis ja puhtuse aste. Ainete tarvitajatel on muu hulgas tõsine oht neid üle doseerida, kuna nn ohutud manustamisdoosid ei ole teada.

Ravimiameti loetletud uutel psühhoaktiivsetel ainetel puudub tõendatud meditsiiniline või muu seaduslik kasutusala ning nende tarvitamine on seostatav või eeldatav laialdaste tervisekahjustuste ja isegi surmajuhtumitega. Nende ainete käitlemine on riigiti piiratud erinevate kontrollimeetmetega (mh aine lisamine kontrollitavate või ajutiselt kontrollitavate ainete nimekirja, allutamine ravimivaldkonda reguleerivatele õigusaktidele või karistusõigusele).

Alljärgnevalt on esitatud Ravimiametil olemasolev teave nimetatud uute psühhoaktiivsete ainete kohta, sealhulgas nende levik, omadused, tarvitamise viisid ja võimalikud terviseriskid.

1. Heksahüdrokannabiheksool¹ (edaspidi HHCH) on uus poolsünteetiline kannabinoid, mille molekulaarstruktuur sarnaneb heksahüdrokannabinooliga (edaspidi HHC). HHC on alates 2022. aasta novembrist EUDA intensiivse järelevalve all ning alates 2023. aasta märtsist kantud Eestis narkootiliste ja psühhotroopsete ainete I nimekirja. HHCH erineb HHC-st selle poolest, et sellel on pentüülalohela asemel heksüülalohel. HHCH on oma keemilise struktuuri poolest sarnane muu hulgas heksahüdrokannabinoolatsetaadiga (HHC-O), mis on alates 28. aprillist 2024 Eestis narkootiliste ja psühhotroopsete ainete I nimekirjas. HHCH sisaldab kolme stereogeenset tsentrit ja seetõttu võib eksisteerida kaheksa võimalikku stereoisomeeri.

HHCH sünteesiti esmakordselt laboritingimustes juba 1942. aastal ja see on teadaolevalt tugevam kui paljud teised kannabinoidid. Euroopa narkootikumide turule ilmus HHCH 2023. aasta juunis Rootsisis.² Aine on levinud kiiresti mitmesse Euroopa Liidu riiki, sealhulgas Eestisse.³

HHCH jõudis Eesti turule 2024. aastal. Seda esineb erinevates vormides: e-sigarettide täitevedelikuna, taimeosadena ja viskoosse vedelikuna. EKEI andmetel on seda ainet siiani konfiskeeritud kolmel korral, kõikidel juhtudel oli tegemist kullersaadetistega Tšehhi Vabariigist. Kokku on konfiskeeritud 25,87 grammi HHCH-d ning aine levimine Eestis on kasvutrendis.

Selle aine farmakoloogia ja toksikoloogia kohta on väga vähe teavet. Ainel puudub teadaolev meditsiiniline kasutusala ning sellega ei ole tehtud kliinilisi uuringuid. Seega on selle farmakokineetika, farmakodünaamika ja toksikoloogiline profiil suures osas teadmata. HHCH tarvitamine võib põhjustada teiste psühhoaktiivsete kannabinoididega sarnaseid toimeid, nagu sedatsioon, eufooria, segasus, ärevus, hirmu ja ebareaalsuse tunne, ataksia ning kognitsiooni- ja koordinatsioonihäired. Lisaks on võimalikud ka krampid ja tahhükardia. Psühhoaktiivsete kannabinoidide pikaajaline kasutamine võib viia sõltuvuse ja tolerantsuse tekkeni. Aine tarvitajatel on suur üledoseerimise risk, kuna ohutut annust ei ole teada.

HHCH kasutamine on erinevate kontrollimehhanismidega piiratud mitmes riigis, sealhulgas Horvaatias, Leedus, Rumeenias, Türgis, Austrias ja Maltal.⁴ Tšehhi Vabariigis on hiljuti võetud vastu seadusemuudatus, mis laiendab sõltuvust tekitavate ainete loetelu ja karmistab nende ainete omamise ja levitamise karistusi. Uue seaduse kohaselt võidakse HHCH ja teiste sarnaste ainete omamise ja levitamise eest karistada kuni 8-aastase vangistusega, sõltuvalt tegude raskusest.⁵ See ajutine seadusmuudatus, mis jõustus 1. märtsil 2024 ja kehtib kuni 1. jaanuarini 2025, on tingitud muret tekitavast haiglaravi vajavate juhtumite arvu kasvust, mis on seotud nende ainete tarbimisega. Tšehhi Vabariigis keelatud ainete hulka kuuluvad ka THCB ja delta-8-THC estrid.

2. Delta-9-tetrahydrokannabutool (edaspidi THCB) on rahvusvaheliselt kontrollitud THC (ehk delta-9-THC) madalam homoloog. See erineb THC-st resortsinoolrühma alküülkõrvalahela pikkuse poolest, milleks on THCB puhul lineaarne butüülkõrvalahel võrreldes THC lineaarse pentüülkõrvalahelaga. THCB jagab struktuurseid sarnasusi teiste poolsünteetiliste kannabinoididega, nagu tetrahydrokannabiforool (THCP) ja heksahüdrokannabinool (HHC). On teatatud THCB eraldamisest meditsiinilisest Cannabis sativa taimest ning selle ühendi iseloomustamisest NMR, UV, IR, ECD ja HRMS spektroskoopia meetoditega. THCB sisaldab kahte stereogeenset tsentrit, mistõttu võib esineda neli võimalikku stereoisomeeri.⁶

THCB ilmus esmakordselt Euroopa uimastite turule 2023. aasta kevadel. Esimene registreeritud leid pärineb Eestist, kus Maksu- ja Tolliamet konfiskeeris aprillis Hollandist pärit saadetise, milles

¹ Heksahüdrokannabiheksooli (HHCH) profiil (EDND) andmebaasis:
<https://ednd2.emcdda.europa.eu/ednd/substanceProfiles/1425>.

² EU EWS Formal notification, EU-EWS-RCS-FN-2023-0021_HHCH EU-EWS-RCS-FN-2023-0021_HHCH.pdf (ews-nfp.bg).

³ New psychoactive substances - the current situation in Europe (PDF). European Drug Report 2024.
https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2024_en.

⁴ EDND ehk Euroopa Liidu Uimastiameti (EUDA) uute psühhoaktiivsete ainete andmebaas.

⁵ § 39 of the Act No. 167/1998 Coll., on dependency producing substances and on amending certain other acts.

⁶ Tetrahydrokannabutooli (THCB) profiil EDND andmebaasis:
<https://ednd2.emcdda.europa.eu/ednd/substanceProfiles/1446>.

oli 54,79 grammi THCB-d sisaldavat klaasjat ainet. Soomes avastati aine 25. oktoobril 2023, kui Turu toll peatas saadetise, mis oli märgistatud kui „420 Vape oil THC-B“ ning sisaldas 33 milliliitrit THCB-d sisaldavat õlivedelikku. Rootsisis tuvastati aine esmakordselt 21. novembril 2023 ühes grammis kollase vedeliku proovis.⁷ Need Euroopa Liidu uimastite varajase hoiatussüsteemi kaudu teatatud leiud näitavad, et THCB on uus ja kiiresti leviv psühhoaktiivne aine Euroopas.

Eestis tuvastati 2023. aastal THCB-d kokku viiel juhul. Lisaks algselt teatatud 54,79 grammi klaasja aine leiule Hollandist pärit saadetises konfiskeeriti 30,77 grammi klaasjat ainet teises Hollandist tellitud saadetises, 5,39 grammi õisikuid Tšehhi Vabariigist pärit saadetises, 21,60 grammi viskoosset vedelikku ühelt isikult ning 104,5 grammi THCB-d ja lisaks Δ -8-THCP-d sisaldavaid taimeosi Tallinnas. Kokku konfiskeeriti Eestis 2023. aastal 217,05 grammi THCB-d.⁸

EKEI andmetel on 2024. aastal 10. oktoobri seisuga Eestis konfiskeeritud THCB-d (ehk delta-9-THCB) ja selle isomeeri delta-8-THCB kokku kuuel korral. Viis korda saabusid ained Tšehhi Vabariigist kullersaadetisena erinevas vormis: õisikud, e-sigarettide vedelik, taimeosad ja pruun aine. Kokku leiti nendest saadetistest 24,33 grammi THCB-d. Ühel korral saabus postiga saadetus, mis sisaldas 156,1 grammi THCB-d kommidel kujul. Kokku on Eestis 2024. aastal konfiskeeritud 180,43 grammi THCB-d ja sellega seotud aineid.

THCB farmakoloogia ja toksikoloogia on veel suhteliselt uurimata valdkond. Praegused teadmised põhinevad piiratud uuringutel. On tõestatud, et THCB seondub ajus CB1 ja CB2 kannabinoidireseptoritega sarnaselt THC-ga, mis viitab võimalikele sarnastele toimetele nagu eufooria, muutunud tajumine ja koordinatsioonihäired.

Hiirtel tehtud katsed on näidanud, et THCB võib leevendada valu, mis viitab selle võimalikule kasutamisele valuvaigistina. THCB-ga seotud riskidest on veel vähe teada. Nagu teiste psühhoaktiivsete ainete puhul, võib ka THCB pikaajaline kasutamine põhjustada sõltuvust ja selliseid terviseprobleeme nagu depressioon, ärevus ja kognitiivsed häired.⁹

THCB struktuuri sarnasus THC-ga viitab võimalikele sarnastele kõrvaltoimetele nagu kiirenenud südamelöögid, söögiisu suurenemine, koordinatsioonihäired ja meeleolu muutused. Pikaajaline kasutamine võib põhjustada tõsiseid vaimse tervise probleeme, sealhulgas psühhoosi ja skisofreeniat.¹⁰

Oluline on märkida, et THCB kohta on pikaajalisi uuringuid vähe. Seetõttu on selle aine täielik mõju inimese tervisele veel ebaselge. Seni on ainult Malta 2024. aastal lisanud THCB oma kontrollitavate ainete nimekirja.¹¹

3. Delta-8-tetrahydrokannabinool-atsetaat (edaspidi delta-8-THC-O-atsetaat) on poolsünteetiline kannabinoid, mis on saadud rahvusvaheliselt kontrollitud delta-8-THC (ÜRO 1971. aasta psühhotroopsete ainete ühtse konventsiooni I nimekirjas) muundamise teel. Delta-8-THC-O-atsetaat on struktuurilt sarnane teiste poolsünteetiliste kannabinoididega nagu delta-9-THCP-O-atsetaat, heksahüdrokannabinoolatsetaat (HHC atsetaat), HHC-P-O-atsetaat ja heksahüdrokannabinool (HHC). Kuna delta-8-THC-O-atsetaadi molekulis on kaks stereogeenset tsentrit, võib sellel esineda neli erinevat stereoisomeeri.¹²

Esimest korda tuvastati see Euroopas 23. aprillil 2024 Itaalias kahes taimse materjali proovis (kokku 25,47 grammi) koos teiste sünteetiliste kannabinoididega (HHC ja HHC atsetaat). Proovides tuvastati lisaks delta-9-THC ja CBN-atsetaati. Hiljem on aine leidudest teatanud ka

⁷ EU EWS Formal notification, EU-EWS-RCS-FN-2024-0006_tetrahydrocannabinol (THCB) EU-EWS-RCS-FN-2024-0006_tetrahydrocannabinol+(THCB).pdf.

⁸ EKEI andmed.

⁹ THCB profiil EDND andmebaasis.

¹⁰ Tervise Arengu Instituut Kanep – mis on mis? | Tervise Arengu Instituut.

¹¹ Drugs (Control) (Amendment No. 2) Regulations, 2024.

¹² Delta-8-THC-O-atsetaadi profiil EDND andmebaasis:
<https://ednd2.emcdda.europa.eu/ednd/substanceProfiles/1502>.

Saksamaa kriminaalpolitsei amet (03.05.2024) ja Iirimaa kohtuekspertiisi laboratoorium (27.08.2024).¹³

Eestis konfiskeeris Maksu- ja Tolliamet 2023. aasta oktoobris suure koguse (1639 grammi) Hollandilt saadetud vedelat delta-8-THC-O-atsetaati.¹⁴ Selline leid on muret tekitav.

Delta-8-THC-O-atsetaat on suhteliselt uus ühend, mille farmakoloogilised ja toksikoloogilised omadused on vähe uuritud. Aine struktuuri sarnasus delta-8-THC-ga viitab sellele, et see võib toimida kui kannabinoidireseptori agonist, põhjustades seeläbi psühhoaktiivseid toimeid organismile. Kuna kliinilisi uuringuid selle ainega ei ole tehtud, on selle pikaajalise kasutamise riskid teadmata.

Alates 2024. aastast on Malta esimene riik, kus delta-8-THC-O-atsetaat on lisatud kontrollitavate ainete nimekirja.¹⁵

Ravimiameti selgituse kohaselt on delta-8-THC-O-atsetaat delta-8-THC ester ja kuulub seega juba praegu Eestis narkootiliste ja psühhotroopsete ainete 1. nimekirja. Sellegipoolest on vajalik lisada see aine narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirja eraldi kirjena. See aitab tagada selle aine selge identifitseerimise, lihtsustab kontrolli selle üle ja vähendab võimalikke segadusi teiste sarnaste ainetega. Kuna tegemist on uue ja kiiresti leviva ainega, on selline täpsustus eriti oluline, et tagada kõigi asjaomaste isikute teadlikkus selle aine ohtlikkusest ja kehtivatest regulatsioonidest.

4. 3-oktüül-delta-8-THC on sünteetiline kannabinoid, mis on struktuurilt sarnane rahvusvaheliselt kontrollitud delta-8-THC ja delta-9-THC-ga. Samuti on see struktuurilt sarnane teiste kannabinoididega nagu delta-8-tetrahydrokannabiforool (delta-8-THCP), delta-8-tetrahydrokannabiheksool (delta-8-THCH), delta-8-tetrahydrokannabinoolmetüüleeter (delta-8-THCM), tetrahydrokannabutool (THCB), tetrahydrokannabinool (THCP) ja heksahydrokannabinool (HHC). 3-oktüül-delta-8-THC sisaldab kahte stereogeenset tsentrit ning sellel võib esineda neli stereoisomeeri.¹⁶

9. septembril 2024 lisati Euroopa Liidus 3-oktüül-delta-8-THC EUDA intensiivse jälgimise alla. Selle otsuse aluseks oli 3-oktüül-delta-8-THC tuvastamine kummikommides, mis seostati hiljutise ägeda mürgistuse puhanguga Budapestis (Ungaris). See viitab võimalikele tõsistele ohtudele rahva tervisele, mida delta-8-THC-C8 võib põhjustada. Kõiki juhtumeid, mis on seotud intensiivse jälgimise alla kuuluva ainega, käsitatakse kui sündmusi, millel võib olla märkimisväärne mõju rahva tervisele.¹⁷

3-oktüül-delta-8-THC on uus sünteetiline kannabinoid, mille esimesed leiud Euroopas registreeriti 20. veebruaril 2024 Kopenhaagenis (Taani). Aine leiti Prantsusmaalt saadetud pakist koos teiste sünteetiliste kannabinoididega (HHCP-O, delta-9-THC-C8).

14. augustil 2024 teatas 3-oktüül-delta-8-THC konfiskeerimistest Ungari. Aine avastati kummikommidest, mis olid märgistatud kui THCJD ja kaubamärgiga „happybites, THCJD kummikommid, segaloomaaed“. Nende kummikommidega olid seotud 30 ägeda mürgistuse juhtumit Budapestis (Ungari), mis algasid 17. juunil 2024. Tooted tarniti samast kauplusest. Teatatud sümptomite hulka kuulusid pikaajaline uimasus (kestis 2–3 päeva), hallutsinatsioonid, värisemine, agitatsioon ja segasus pärast ärkamist. Surmaga lõppenud juhtumeid ei ole teatatud. Enamik mõjutatud isikutest olid välisriikide kodanikud.

Samuti on Rootsi teatanud mitmest juhtumist, kus on konfiskeeritud 3-oktüül-delta-8-THC-d sisaldavaid tooteid. Need konfiskeerimised toimusid ajavahemikul aprillist septembrini 2024.

¹³ EDND andmebaasi andmed.

¹⁴ EKEI andmed.

¹⁵ Drugs (Control) (Amendment No. 2) Regulations, 2024.

¹⁶ Delta-8-THC-C8 profiil EDND andmebaasis <https://ednd2.emcdda.europa.eu/ednd/substanceProfiles/1477>.

¹⁷ EU-EWS-IM-2024-0008+Delta-8-THC-C8+under+intensive+monitoring.pdf.

Mõnes neist juhtumites leiti 3-oktüül-delta-8-THC-d koos teise sünteetilise kannabinoidiga (delta-9-THC-C8) suurtes kogustes kummikommidest. Kokku konfiskeeriti ühes juhtumis 3403 grammi neid aineid sisaldavaid kummikomme.¹⁸

Eestis on ainet tuvastatud 2024. aastal nelja korral, millest kolmel korral leiti seda koos teise sarnaste omadustega ainega (delta-9-THC-C8). Kokku on seda ainet konfiskeeritud 76,03 grammi erineval kujul: e-sigareti vedelikus, kummikommides, ainetükkidena ja taimeosadena. Kahel korral on tegemist olnud kullersaadetistega Tšehhi Vabariigist. 2023. aastal ei ole seda ainet Eestis tuvastatud.¹⁹

3-oktüül-delta-8-THC farmakoloogia ja toksikoloogia kohta on andmeid vähe. Eelkõige on teatatud, et 3-oktüül-delta-8-THC võib põhjustada potentsiaalselt tugevamaid psühhoaktiivseid toimeid kui delta-9-THC.²⁰ Aine (mida nimetatakse ka kui JWH-138) kaasati uuringusse, milles hinnati mitme THC analoogi farmakoloogilist tugevust ja retseptori afiinsust. Leiti, et ühendi retseptori afiinsus on viis korda suurem kui delta-8-THC-l ning farmakoloogiline tugevus 10–20 korda suurem kui delta-8-THC-l.²¹

Praeguse seisuga on 3-oktüül-delta-8-THC alates 12. augustist 2024 kontrollitud ainult Leedus.²²

3-oktüül-delta-8-THC kujutab endast tõsist ohtu rahva tervisele. Selle laialdane levik, teadmatus selle ohtlikkusest ja teaduslike tõendite puudumine selle ohutuse kohta nõuavad kiiret ja tõhusat reageeringut. Aine lisamine narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirja on vajalik selleks, et piirata selle kättesaadavust ja kaitsta inimeste tervist.

Eeltoodust tulenevalt ning võttes arvesse tarvitajate üldist teadmatust eelnimetatud uute psühhoaktiivsete ainete võimalikust ohust tervisele, nende laialdast levikut üle Euroopa (sh Eestis) erinevates internetikanalites ning suurt huvi nende ainete turustamise vastu Eestis, on äärmiselt oluline piirata nende kättesaadavust ja seeläbi kaitsta Eesti rahva tervist.

Lisaks muudetakse määruse nr 73 lisa 1, et parandada tehniline viga. Nimelt on aine ADB-BUTINACA; ADB-BINACA; N-(1-amino-3,3-dimetüül-1-oksobutaan-2-üül)-1-butüül-1H-indasool-3-karboksamiid; 1-butüül-N-(1-karbamoüül-2,2-dimetüülpropüül)indasool-3-karboksamiid lühikeses nimetuses täheviiga. Viga on lühinimetuses ADB-BINACA. Korrektne on aine pikk keemiline nimetus N-(1-amino-3,3-dimetüül-1-oksobutaan-2-üül)-1-butüül-1H-indasool-3-karboksamiid, mis vastab lühendile ADB-BUTINACA. ADB-BUTINACA sünonüümiks on aga ADMB-BINACA23, mistõttu on nimetus ADB-BINACA puudulik, kuna seal puudub täht M.

Eksitus on tekkinud EUDA andmebaasis EDND, kus ADB-BUTINACA ja ADB-BINACA on ekslikult esitatud sünonüümidenä, kuigi nad seda ei ole.

Parandatakse nimetus ADB-BINACA õigeks, st õige on ADMB-BINACA.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrusest teavitatakse Euroopa Komisjoni ja lepinguriike Vabariigi Valitsuse 23. septembri 2010. a määruse nr 140 „Kavandatavast tehnilisest normist, infoühiskonna teenusele kehtestatavast nõudest ja teenuse osutamise nõudest teavitamise kord ning teavitamist koordineeriva asutuse määramine“ § 15 lõike 1 punkti 1 alusel (ooteaega ei kohaldata juhul, kui eelnõu on vaja vastu võtta järgmisel mõjuval ja ettenägematutest asjaoludest tekkinud kiireloomulisel põhjusel: rahva

¹⁸ EDND andmebaasi andmed.

¹⁹ EKEI andmed.

²⁰ Janssens, L. K., et al. Investigation of the intrinsic cannabinoid activity of hemp-derived and semisynthetic cannabinoids with β -arrestin2 recruitment assays-and how this matters for the harm potential of seized drugs. Arch Toxicol (2024).

²¹ EDND andmebaasi andmed.

²² List of Drugs and Psychotropic Substances. Order of Minister Health of Lithuania from 6 January 2000 <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4909dfd0589511efbdae558de59136c>.

tervise või ohutuse, loomade või taimede kaitseks), millega on Eesti õigusruumi üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/1535 artikli 6 lõike 7 punkt a (ootaega ei rakendata, kui rahva tervise või ohutuse või loomade või taimede kaitsmise ning teenuseid käsitlevate õigusnormide puhul ka avaliku korra, eriti alaealiste kaitsmisega seotud tõsistest ja ettenägematutest asjaoludest tekkinud kiireloomulistel põhjustel peab liikmesriik väga lühikese aja jooksul ette valmistama tehnilised normid nende viivitamatuks avaldamiseks ja kehtestamiseks, kus nõupidamine pole võimalik).

4. Määruse mõjud

Muudatuse eesmärk on edaspidi lugeda HHCH, THCB, delta-8-THC-O-atsetaat ja 3-oktüül-delta-8-THC narkootilisteks ja psühhotroopseteks aineteks ning seeläbi piirata nende laiemat levikut ja kättesaadavust Eestis. Samuti parandatakse aine ADB-BINACA nimekirja lisamisel tehtud tehniline viga, muutes aine nimetuse ADMB-BINACA-ks.

Oluliste mõjude ilmnmisel on vaja lisada HÕNTE § 65 lõikele 2 nõuetele vastavalt mõjude analüüs. Mõjuanalüüsi koostamiseks on kasutatud Politsei- ja Piirivalveameti, Tervise Arengu Instituudi ja rahvusvaheliste uuringute andmeid.

Eelnõus esitatud muudatuste rakendamisel võib eeldada sotsiaalset mõju. Eelnõu mõjude olulisuse tuvastamiseks hinnati nimetatud valdkonda nelja kriteeriumi alusel: mõju ulatus, mõju avaldumise sagedus, mõjutatud sihtrühma suurus ja ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk. Eelnõus esitatud muudatused ei mõjuta regionaalarengut, siseturvalisust, riigikaitset ja välissuhteid, infotehnoloogiat ega infoühiskonda, riigivalitsemist, keskkonda, majandust ega haridust, kultuuri ja sporti, mistõttu ei ole mõjusid nendes mõjuvaldkondades hinnatud.

Sotsiaalne mõju

Mõju sihtrühm: narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarvitajad

Politsei- ja Piirivalveameti avaliku arvamuse ja riskikäitumise uuringu kohaselt oli 2015. aastal Eesti täiskasvanud elanikkonnast vähemalt üks kord elu jooksul mõnda narkootikumi tarvitanud ligi 20%.²³ Narkootikumide tarbinud inimeste osakaal täiskasvanud rahvastikus on aja jooksul suurenenud: 2023. aasta Eesti täiskasvanud rahvastiku uimastite tarvitamise uuringu²⁴ tulemuste põhjal oli 16–64-aastastest vastajatest vähemalt üks kord elu jooksul mõnda narkootilist ainet tarvitanud 31%.

Viimase 12 kuu jooksul oli Eesti täiskasvanud rahvastiku uimastite tarvitamise uuringu kohaselt narkootikumide tarbinud 7% ning viimase kuu jooksul 3% vastanutest. Uuringu andmetel tarvitasid narkootikumide enim 16–34-aastased mehed ja 16–24-aastased naised.

Uimasteid tarvitavad ka koolinoored: 14–18-aastastest noortest on elu jooksul mõnda narkootilist ainet tarvitanud pea kolmandik (31%) ning 75% neist on teinud seda mitmel korral.²⁵

Uuringute tulemuste põhjal võib sihtrühma suurust hinnata keskmiseks.

Mõju ulatus, avaldumise sagedus ja ebasoovitavate mõjude risk

Eesti paistab Euroopa Liidus silma keskmisest suurema narkootikumide tarvitamise sagedusega 15–16-aastaste kooliõpilaste seas. Ebaseaduslikke narkootikumide ja ilma arsti väljakirjutatud

²³ Avaliku arvamuse ja riskikäitumise uuring. Küsitlus täiskasvanud elanikkonna seas. Turu-uuringute AS; 2016. Kättesaadav: [Uuringud - Politsei- ja Piirivalveamet](#).

²⁴ Vorobjov, S, Kaste A-L, Veskimäe L. Eesti täiskasvanud rahvastiku uimastite tarvitamise uuring 2023. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2024.

²⁵ Lõhmus L, Tamson M, Pertel T, Abel-Ollo K, Rüütel K. Eesti noorte seksuaaltervis: teadmised, hoiakud ja käitumine. 2021. aasta uuringu aruanne. Tallinn: Tervise Arengu Instituut, 2023.

retseptita rahusteid või uinuteid vähemalt ühel korral tarbinud noorte hulk on 2015. ja 2019. aasta võrdluses sagenenud.²⁶

Narkootikumide üledoosist tingitud surmade määr on Eestis Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas üks kõrgeimaid.²⁷ Surmaga lõppenud üledooside arv on Eestis aastate 2021 ja 2023 võrdluses kolmekordistunud ning kasvanud on ka 17–24-aastaste noorte üledoosist tingitud surmajuhtude arv.²⁸

Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirja HHCH, THCB, delta-8-tetrahydrokannabinoolatsetaadi ja 3-oktüül-delta-8-THC lisamise eesmärk on piirata nende ainete laiemat levikut ja kättesaadavust, kuna need võivad kujutada tõsist ohtu rahva tervisele. Nimetatud ainetel puudub teadaolevalt meditsiiniline kasutusala ning nende tarvitamine võib põhjustada tõsiseid tervisekahjustusi ja surmajuhtumeid.

Mõju ulatust ja avaldumise sagedust saab hinnata keskmiseks, kuna EKEI-le analüüsimiseks saadetud kogused on viimasel ajal kasvanud, mis annab märku elanikkonnas ainete levimuse suurenemisest. Politsei- ja Piirivalveameti sõnul puutuvad nad eespool loetletud ainetega üha tihedamini kokku ning seega on tarvis need lisada keelatud ainete nimekirja.

Ebasoovitavate mõjude risk on loetletud ainete lisamisel keelatud ainete nimekirja väike, kuna praeguste andmete põhjal ei ole ainetel meditsiinilist kasutusala. Tegemist on positiivset mõju avaldava muudatusega, mille eesmärk on kaitsta rahva tervist ning ära hoida enneaegseid surmajuhtumeid.

Eelnevat arvesse võttes on tegemist olulise mõjuga.

Muudatuste koondmõju ettevõtete ja/või kodanike halduskoormusele

Halduskoormus kodanikele tervikuna ei muutu.

Halduskoormus ettevõtetele tervikuna ei muutu.

Töökoormus avalikule sektorile tervikuna ei muutu.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too kaasa täiendavaid tegevusi ega kulutusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamiseks Siseministeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile, Haridus- ja Teadusministeriumile, Justiitsministeriumile ja Välisministeriumile ning arvamuse avaldamiseks Terviseametile, Tervise Arengu Instituudile, Raviametile ja Eesti Ravimihulgimüüjate Liidule.

²⁶ ESPAD Group (2020), ESPAD Report 2019: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, EMCDDA Joint Publications, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

²⁷ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2024), European Drug Report 2024: Trends and Developments, https://www.emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2024_en.

²⁸ Narkootikumide tarvitamise olukord Eestis 2023. Tallinn: Tervise Arengu Instituut. 2024.